

KONUK YAZAR

Halk Danslarında Yeni Bir Arayış Üzerine

Erdoğan AKÜN

Halk Sanatları Derneği (HAS-DER) ülkemizde "Halkbilim" alanında bugüne değin gerçekçi ve özverili çalışmalar yapmış, kendilerini bu konuda eğitmiş ve bu alanda verimli olabilecek gençlerden oluşan, kuruluşundan günümüze değin, halkbilimi alanında birçok konuya öncülük etmiş bir dernek. "Köyden Şehere Merhaba", "Arayış Folklor Sergisi", "Halkbilim Dergisi", İlk zamanlar Eğitim Bakanlığının oynanmamasına karşı çıktığı ancak zaman aşımında kendiliğinden kabul edilen, "satsız halk oyunu" ve nihayet "Stilize Halk Dansları".

İki yüz elli Alman bilim adamınca yazılan çok geniş ve kapsamlı bir çalışmayı temel alan kültür olgularını bilimsel bir tutarlılıkla ele alan ansiklopedik bir başvuru kitabı olan "Kültür Sözlüğü"nden bir kavrama bu aşamada dikkat çekmek istiyorum.

AVANGARTÇILIK: Fransızcada öncü anlamına gelen avangarde sözcüğünden türetilmiş bir kavram olup, 1848 Fransız Devrimi'nin hazırlık yılları sırasında, toplumun dönüşüme uğratılması yanında yer alan sanatçı ve yazar-

larca kullanılmaya başlanmıştır. 1845'te Paris'te yayımlanan ütopyacı toplumcu Laverdant'ın "Sanatın Görevi ve Sanatçının Rolü" adlı yazısı, sanatsal eylemle siyasal eylemin birliğini bir programa bağlamaktaydı. Devrimin yenilgiye uğramasından sonra, C. Baudlaire, F. Chateaubriand'ın kullandığı "modernlik" sözcüğünden yararlanarak yeni bir "avangartçı" estetikten söz etmiştir. Kapitalizmin emperyalizmin aşamasına girmesiyle birlikte burjuva toplumda gelişmelerin daha da keskinleşmesi, sanatla devrimi birleştiren Avangartçılık ilkesinin savaşımci kesimler yanında yer alan sanatçıları izledikleri bir ilke olmasına yol açmıştı. Ancak bu çizgiyi izleyen sanatçıların sayısı azdı. Gerçek savaşımın dışında kalan soyut burjuva düşmanlığı sanatsal etkinliklerde anarşistçe ve ütopyacı toplumcu davranışlar, bütün bunlar, yüzyılın başında, ister istemez, salt sanatsal estetik başkaldırıların yer almasına yol açmıştı.

İdeolojiden soyulmuş modernlik kavramıyla birarada ortaya çıkan sanat için sanat anlayışı, akademik bir sanat anlayışı ve uygulamasına olduğu kadar, gerçekçi sanat geleneğine de karşı bir tavır almıştı. 20. yüzyılın başlarında çeşitli geç-burjuva sanat akımlarına bağlanan kişiler kendilerini avangartçı olarak görüyorlardı. Toplum dışı bir karşı çıkış, gerçeklikten kaçış, sanatın özerkliğine ve mutlak sanatsal yaratım özgürlüğüne ilişkin yanılsatıcı tasarımlar, bütün bunlar, bu tür sanatçıların toplumsal anlamda ilerici olmalarını önliyordu. Kapitalist sanat pazarına maddi bağımlılığın yanısıra, geç-burjuva kuramcılarının ideolojik etkisine manevi bağımlılık, Avangartçılığın tekeli toplumdaki bütünleşmesine yetmişti. Ancak Ekim Devrimi ile birlikte Avangartçılık kavramı, Rusların toplumsal etkinlikleri yo-

luyula eski anlamına kavuşur gibi olmuştu. Ne var ki 1920'lerin başlarında, başlıca sözcüklerinin yurtdışına sığınmaları ve kendi ütopyacı toplumculuklarıyla modernist sanat pratiğini birleştirmeye çalışmaları sonunda, bu tür bir Avangartçılık da kendi gerçek devrimci tabanını yitirmiş oldu. Avangartçılık kavramı, geç-burjuva ve revizyonist kuramcılarla bilinçli bir biçimde gerçekçiliğe karşı kullanılmaktadır. Maddeci estetikte ise, Avangartçılık kavramına yer verilmez. Toplumcu gerçekçi sanat kuramı ve pratiği, sanatçıların ilerici güçlerle birleşerek toplumsal yaşam içinde ilerici eğilimlerin yanında yer almasının, gerçekçi sanatın temel bir önkoşulu olduğunu göstermiştir. Öte yandan, sanatla yaşamın karşılıklı olarak toplumda gittikçe içiçe geçmesi, halkın kültür düzeyinin yükselmesi, meslekte sanat ile sanatsal halk yaratımları arasında karşılıklı ilişkilerin ilerlemesi, Avangartçılık kavramına bağlı seçkin kuramcılarının yenilgiye uğramasına yol açmıştır.

KKTC'deki halk dansları konusunda gösterilen sunan ekiplerin oyunlarının otantik mi, stilize mi, yoksa eleboratemi olduğuna ilişkin soruyu tartışmaya açmadan önce bence üzerinde tartışılması gereken önemli kavramlar var: "Sanatsal Yorumlama", "Sanatsal İmge", "Sanatsal Yaratım" ve "Estetiksel Kapsam" vs. Konuyla ilgili olarak "Sanatsal Yorumlama" konusuna değinmek istiyorum.

Yine aynı "Kültür Sözlüğü"nde, Sanatsal Yorumlama güzel bir açıklama ile anlatılıyor.

"SANATSAL YORUMLAMA": Müzik, tiyatro ve dans yapıtlarının yerine getirilişi. Bu tür sanat yapıtları kendi özlerinin görünüşe kavuşabilmesi için, sessel ya da sahenesal olarak gerçekleştirilmeyi gerektirirler. Sözkonusu sanat-

(Devamı, Sayfa 11'de)

YENİDÜZEN 20-03-90